
Wiesława Sajdek

**Nauczanie Plotyna o materii na tle jego nauczania o cnotach
(*Enn. I,2*)**

ABSTRAKT

Źródłem pojęcia materii (ἡ ὕλη) w spirytualistycznym gradualizmie Plotyna jest filozofia Arystotelesa. Wskazuje na to m.in. początek jego rozprawy pt. „O dwóch materiach” (*Enn.II,4,1*), w którym Plotyn uznaje za wspólny wynik rozważań różnych filozofów traktowanie materii jako podłoża (τὸ ὑποκείμενον) oraz pewnego rodzaju zbiornika lub naczynia (ἡ ὑποδοχή). Jednak odpowiedzi na pytania o to, czym jest w istocie to podłoże, a także jak i co trafia do tego „zbiornika”, jakim jest materia, różnią się od siebie diametralnie. W systemie Plotyna pojęcie materii służy wyjaśnianiu relacji pomiędzy hipostazami. W ich hierarchicznym schemacie umysł jest „materia” dla Absolutu, dusza jest „materia” dla umysłu, a kosmos widzialny jest „materia” dla duszy świata. Kosmos o tyle jest, o ile został ukształtowany przez przejrzyste dla umysłu formy. Powyżej kosmosu tak pojęta „materia” ma umysłową naturę. Jest jednak „druga materia”, tą, którą kształtuje dusza, tworząc kosmos. Ta materia ma inną naturę niż materia umysłowa i jest wyłącznie „kresem myślnym”.

Na tle tego nauczania można postawić pytanie o to, dlaczego pierwszym etapem postępu duchowego, tożsamego z postępowaniem intelektualnym, jest osiągnięcie poziomu cnót społecznych. Ostatecznie bowiem ten etap kończy się świadomym i celowym opuszczeniem kontekstu społecznego, a więc ludzkiej wspólnoty i oderwaniem się od świata ciał oraz „ucieczką samotnika do Samotnika” (*Enn.VI,9,11*).